1

"ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यासाठी शिक्षण प्रसार"

-शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था, कोल्हापूर संचलित

विवेकानंद कॉलेज, (अधिकारप्रदत्त स्वायत्त संस्था)

समाजशास्त्र विभाग

सरप्राईज टेस्ट प्रश्नपत्रिका

B.A. II (NEP 2020) Sem III दि. 07/08/2024

प्रश्न १. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (गुण १०)

१) व्यक्तिमत्व विकासाचा अर्थ स्पष्ट करून स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

२) व्यक्तिमत्व विकासाच्या पायऱ्या सविस्तर स्पष्ट करा.

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR (Empowered Autonomous) ESTD JUNE 1964

Scanned with OKEN Scanner

"ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यासाठी शिक्षण प्रसार"
-शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था, कोल्हापूर संचलित

विवेकानंद कॉलेज, (अधिकारप्रदत्त स्वायत्त संस्था)

समाजशास्त्र विभाग

दि. 07/08/2024

Surprise Test Attendance

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	सही
१.	श्रुतिका तात्यासो सोडगे	SDS
२.	स्वरांजली राजेश गोडसे	S.Godse
३.	श्रीशा संदीप भोसले	S.S.B.
४.	दिपाली कृष्णा खुटाले	D.K.Khutale
५.	श्रेया संजय कोळी	S.S.Koli

श्री. एच. व्ही. चामे
HEAD
DEPARTMENT OF SOCIOLOGY
VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR
(EMPOWERED AUTONOMOUS)

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR * (Empowered Autonomous) *
ESTD
JUNE
1964

Scanned with OKEN Scanner

"ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यासाठी शिक्षण प्रसार"
-शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था, कोल्हापूर संचलित

विवेकानंद कॉलेज, (अधिकारप्रदत्त स्वायत्त संस्था)

समाजशास्त्र विभाग

दि. 07/08/2024

Surprise Test Result

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	गुण
१.	श्रुतिका तात्यासो सोडगे	06
२.	स्वरांजली राजेश गोडसे	07
३.	श्रीशा संदीप भोसले	06
४.	दिपाली कृष्णा खुटाले	07
५.	श्रेया संजय कोळी	07

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR (Empowered Autonomous) ESTD JUNE 1964

श्री. एच. व्ही. चामे
HEAD
DEPARTMENT OF SOCIOLOGY
VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR
(EMPOWERED AUTONOMOUS)

Scanned with OKEN Scanner

PAGE NO.:
DATE: / /

07/10

विवेकानंद कॉलेज कोल्हापूर

(अधिकारप्रदत्त स्वायत्त)

- नाव : दिपाली कृष्णा सुतार
- वर्ग : बी. ए. भाग-2
- विषय : समाजशास्त्र (SEC)
- हजेरी क्र : 4138

दि. 07/08/2024

प्र. व्यक्तिमत्व विकास अर्थ आणि स्वरूप स्पष्ट करा.

→ • व्यक्तिमत्व विकास अर्थ :

व्यक्तिमत्व विकास म्हणजे एखाद्या व्यक्तीच्या व्यक्तिमत्वातील सकारात्मक बदल घडवून आणण्याची प्रक्रिया. व्यक्तिमत्व विकासामुळे एखादी व्यक्ती अधिक परिपक्व, आत्मविश्वासशील आणि यशस्वी बनू शकते.

आपण व्यवहारात व्यक्तिमत्व (Personality) या शब्दाचा अनेकदा वापर करतो. अर्थात, व्यवहारात अगदी काटेकोर अर्थाने हा शब्द वापरला जातो असे नाही. सामान्यतः एखाद्या व्यक्तीच्या शारीरिक वैशिष्ट्यांना किंवा तिच्या बाह्य स्वरूपाला उद्देशूनच आपण हा शब्द वापरतो. तथापि समाजशास्त्रात व्यक्तीची वैशिष्ट्ये आणि गुणवत्ता यांची बेरीज म्हणजे तिचे व्यक्तिमत्व असा व्यक्तिमत्वाचा अर्थ घेतला जातो.

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR
ESTD JUNE 1964
(Empowered Autonomous)

व्यक्तिमत्वाची व्याख्या :

1) किंग्ज डेव्हिस : "व्यक्तिमत्व ही एक

मानसिक बाब आहे ती जैव किंवा सामाजिक नसते तर या दोहोंच्या एकत्रीकरणातून उदयास आलेली असते."

2) लुंडबर्ग व इतर : "व्यक्तिमत्व ही संज्ञा एखाद्या व्यक्तीच्या वर्तनाची वैशिष्ट्ये, सवयी, दृष्टिकोन आणि अन्य सामाजिक लक्षणे यांना उद्देशून वापरली जाते."

3) ऑगबर्न : "सवयी, दृष्टिकोन आणि मते यांद्वारे व्यक्त केल्या जाणाऱ्या आणि कृती व भावना यांतून प्रतीत होणाऱ्या मानवाच्या सामाजिक मानसिक वर्तनाचे एकत्रीकरण म्हणजे व्यक्तिमत्व होय."

4) पार्क व बर्जेस : "समूहातील व्यक्तीची भूमिका निश्चित करणाऱ्या लक्षणांची गोळाबेरीज व संघटन म्हणजे तिचे व्यक्तिमत्व होय.

• व्यक्तिमत्व विकास - स्वरूप :

• जैविक घटक

1) आनुवंशिकता - आनुवंशिकता त्या घटकांच्या संदर्भ देते जे गर्भधारणेच्या वेळी निर्धारित केले गेले होते. शारीरिक उंची, चेहऱ्याचे आकर्षण, लिंग, स्वभाव, स्नायूंची रचना आणि प्रतिक्षेप उर्जा पातळी आणि जैविक लय ही वैशिष्ट्ये आहेत. एखाद्याच्या पालकांकडून जन्मजात मानले जाते. आनुवंशिकतेचा दृष्टिकोन आणि असा युक्तिवाद करतो की एखाद्या व्यक्तीच्या व्यक्तिमत्वाचे अंतिम स्पष्टीकरण म्हणजे आण्विक गुणसूत्रांमध्ये स्थित जनुकांची रचना.

2) शारीरिक वैशिष्ट्ये : व्यक्तिमत्वाचा एक महत्त्वाचा घटक, एखाद्या व्यक्तीचे बाह्य स्वरूप जैविक दृष्ट्या निर्धारित केले जाते. वस्तुस्थिती एखादी व्यक्ती, उंच किंवा लहान, लठ्ठ किंवा हाडकुळा, काळी किंवा पांढरी आहे याचा इतरांवर त्या व्यक्तीचा प्रभाव पडेल.

PAGE NO.:
DATE: / /

• सांस्कृतिक घटक:

वातावरण देखील व्यक्तिमत्वाच्या विकासात महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावते. आपल्याला वाढवणाऱ्या लोकांशी आणि आपल्या सभोवतालच्या जगातील अनुभवांमुळे आपले व्यक्तिमत्व प्रभावित होते. व्यक्तिमत्व निर्मितीवर प्रभाव टाकणाऱ्या घटकांपैकी आपण ज्या संस्कृतीत वाढलो आहोत, लवकर कंडिशनिंग, कुटुंब, मित्र आणि सामाजिक गटांमध्ये प्रचलित असलेले नियम आणि परिणाम करणारे इतर विविध अनुभव आम्हाला संस्कृती मुख्यत्वे स्वातंत्र्य, आक्रमकता, स्पर्धा, सहकार्य आणि यजमान यांच्याकडे वृत्ती ठरवते.

• सामाजिक घटक:

आसपासच्या समाजाशी संपर्क साधण्यास मदत करणारी सर्व व्यक्तिमत्वे सामाजिक आहेत. जितके अधिक व्यक्ती समूह / संवाद साधण्याइतकी असते, तितकेच तिचे सामाजिक गुण विकसित होतात आणि ती समाजात अधिक खूप होते. अंतर्मुख लोकांच्या प्रकारात सामाजिक कौशल्ये आहेत, संवाद कौशल्ये शोधत नाहीत आणि सामाजिक संपर्कांमध्ये अकार्यक्षमपणे वागण्याची क्षमता आहे.

इतर संबंधित व्यक्ती, गट आणि विशेषतः संघटनांच्या भूमिकेला अधिक मान्यता दिली जात आहे. ज्याचा व्यक्तीच्या व्यक्तिमत्वावर खूप प्रभाव पडतो. याला सामान्यतः समाजीकरण प्रक्रिया म्हणतात. समाजीकरणामध्ये अशी प्रक्रिया समाविष्ट असते ज्याद्वारे एखादी व्यक्ती वर्तणुकीच्या प्रचंड विस्तृत श्रेणीतून प्राप्त करते त्याच्या किंवा तिच्यासाठी खुल्या असलेल्या संभाव्यता, ज्या शेवटी संस्लेषित आणि शोधल्या जातात. समाजीकरणाची सुरुवात आई आणि तिचे नवजात अर्भक यांच्यातील प्रारंभिक संपर्कापासून होते. बाल्यावस्थेनंतर, इतर सदस्य जवळच्या कुटुंबातील वडील, भाऊ, बहिणी आणि जवळचे नातेवाईक किंवा मित्र, नंतर सामाजिक गट: समवयस्क, शालेय मित्र आणि

कार्य गटाचे सदस्य- प्रभावशाली भूमिका बजावतात. समाजीकरण प्रक्रिया विशेषत: संघटनात्मक वर्तनाशी संबंधित आहे कारण प्रक्रिया मर्यादित नाही. लवकर बालपण, एखाद्याच्या आयुष्यभर घडते. विशेषत: पुरावे जमा होत आहेत. कर्मचारी आजच्या काळात जसे वागतात तसे का वागतात यासाठी समाजीकरण हे एक उत्तम स्पष्टीकरण असू शकते.

• व्यक्तिमत्वाचे मूलभूत घटक:

1) स्व-जागरूकता : व्यक्तिमत्व विकासाच्या प्रक्रियेची सुरुवात स्वतःची जाणीव करून होते. आपल्याला आपल्या मजबूत आणि कमकुवत बाजूंची जाणीव असणे आवश्यक आहे.

2) स्व-मूल्यांकन : आपल्याला स्वतःचे मूल्यांकन करणे देखील आवश्यक आहे. आपल्याला आपल्या ~~ध्ये~~ ध्येयांचे आणि मूल्यांचे मूल्यांकन करणे आवश्यक करणे आहे.

3) स्व:नियंत्रण : आपल्याला आपल्या भावना आणि वर्तनावर नियंत्रण ठेवणे आवश्यक आहे.

4) स्व-शिकणे : आपल्याला नवीन गोष्टी शिकणे आणि विकसित होणे आवश्यक आहे.